

PEDAGOGIKA

ILMIY-NAZARIY VA METODIK JURNAL

6/2023

Bosh muharrir:

Kirgizbayev Abdug'affor Karimjonovich

Maxmudov Abduxalim Xamidovich
(bosh muharrir o'rinbosari)

Tahrir hay'ati:

Djurayev Risbay Xaydarovich
Abdullayeva Shaxzoda
Bulatov Saidaxbor
Ibraimov Xolboy Ibragimovich
Kamilova Nodira
Karlibayeva Guljahan
Quronov Maxammadjon
Mamadaliyev Abdumajid
Medetova Raushan
Muslimov Narzulla
Murtozayeva Maxfuza
Safarova Roxat
Tojiboyeva Xilolaxon
Xakimova Muxabbat
Xodjayev Begzod

Muassis – Nizomiy nomidagi Toshkent

davlat pedagogika universiteti. Jurnalda pedagogika, psixologiya, o'qitishning metod va texnologiyalariga oid ilmiy-nazariy, ilmiy-metodik maqolalar o'zbek va rus tillarida chop etiladi.

Jurnalga Toshkent shahar Matbuot va axborot boshqarmasining 2014-yil 26-maydagi 02-004-sonli "Ommaviy axborot vositasi davlat ro'yxatidan o'tkazilganligi to'g'risida guvohnoma"si olingan va unga O'zbekiston Respublikasi Milliy kitob palatasining 2008-yil 30-iyundagi 511/S shartnomasi asosida Davriy nashrlarning Xalqaro standartlar (ISSN) – 2010-5320 raqami taqdim etilgan.

O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya Komissiyasi rayosatining 2013-yil 30-dekabr-dagi 201/3-sonli qarori bilan ro'yxatga olingan.

UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARI O'QUVCHILARIDA RIVOJLANTIRILADIGAN TABIIY-ILMIY TAFAKKUR MAZMUNI

Ochilov Fariddun Izatulloevich, *pedagogika fanlari bo'yicha
falsafa doktori (PhD), ChDPU*

Annotatsiya. Maqolada tabiiy-ilmiy tafakkur mazmuni, uni umumiy o'rta ta'lim maktablari o'quvchilarida rivojlantirish masalalari to'g'risida fikr yuritilgan va metodik tavsiyalar taqdim etilgan.

Tayanch so'zlar: ta'lim, ilm, tabiiy-ilmiy tafakkur, fikr, bilim, mazmun, ko'nikma, zaruriyat.

СОДЕРЖАНИЕ ЕСТЕСТВЕННО-НАУЧНОГО МЫШЛЕНИЯ, РАЗВИВАЕМОГО У УЧАЩИХСЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛ

Очилов Фариддун Изатуллоевич, *доктор философии (PhD)
по педагогическим наукам, ЧГПУ*

Аннотация. В статье рассматривается содержание естественно-научного мышления, вопросы его развития у учащихся общеобразовательных школ и даны методические рекомендации.

Ключевые слова: образование, наука, естественно-научное мышление, мысль, знание, содержание, умение, необходимость.

THE CONTENT OF NATURAL SCIENCE THINKING DEVELOPED BY STUDENTS OF SECONDARY SCHOOLS

Ochilov Fariddun Izatulloevich, *doctor of philosophy (PhD)
in pedagogical sciences, ChSPU*

Abstract. The article discusses the content of natural science thinking, issues of its development among students of general education schools and provides methodological recommendations.

Key words: education, science, natural science thinking, thought, knowledge, content, skill, necessity.

Kirish. «Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi»da mamlakatimizda 2022-2026 yillarda sifatli ta'limga erishish vazifasi qo'yilgan [1]. Shu ma'noda umumiy o'rta ta'lim maktablari o'quvchilarining tabiiy-ilmiy tafakkurini rivojlantirish ham sifatli ta'limga erishish omillaridan biri hisoblanadi. Bu o'rinda e'tiboringizni tabiiy-ilmiy tafakkur mazmuni tahliliga tortamiz.

Asosiy qism. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 6-apreldagi 187-sonli Qarori bilan tasdiqlangan «Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standartlari»da «umumiy o'rta ta'limning turlari, bosqichlari bilan uzluksizligi va ta'lim mazmunining uzviyligi»ni ta'minlash alohida belgilangan. Shu ma'noda umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'qitiladigan atrofimizdagi olam, tabiatshunoslik, geografiya, biologiya, kimyo va fizika tabiiy o'quv fanlari umumiy o'rta ta'limning keyingi bosqichida davom etadigan fanlarining o'ziga xos bosqichi, uzluksizligi va uzviyligini ta'minlash predmetlari hisoblanadi. Bularning barchasi o'quvchilarda tabiiy-ilmiy tafakkurni turli yondashuvlar asosida o'rgatishning zaruriyatligini belgilaydi. Shu jihatdan boshlang'ich sinf o'quvchilariga tabiiy-ilmiy tafakkurni yuksak darajada va kompetensiyaviy yondashuv asosida o'rgatish taqozo etiladi.

Mazkur masalaning turli jabhalari o'zbekistonlik olimlar tomonidan maqsadli tarzda tadqiq etilgan. Jumladan, M.B.Raximqulovanning nomzodlik dissertatsiyasida boshlang'ich sinf o'quvchilarini darsdan tashqari jarayonda ekologik qadriyatlar ruhida tarbiyalash masalalari hal etilgan [2]. Sh.M.Mirzaxmedovanning nomzodlik ishida boshlang'ich sinf o'quvchilarida tabiatga bo'lgan qiziqishni shakllantirishning pedagogik asoslari yoritilgan [3]. N.J.Isaqlovanning tadqiqot ishida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyaga oid tushunchalarni shakllantirishning ilmiy-pedagogik asoslari tahlil etilgan [4]. G.N.Najmiddinovanning tadqiqotida boshlang'ich sinf o'quvchilari o'quv-biluv faoliyatini shakllantirishning didaktik asoslari yoritilgan [5]. M.K.Shirinovning tadqiqotida boshlang'ich ta'lim yo'nalishida tabiatshunoslik fanini o'qitish uzviyligi va uzluksizligini ta'minlash mexanizmlari takomillashtirilgan [6]. R.Ibragimovning doktorlik dissertatsiyasida boshlang'ich sinf o'quvchilari bilish faoliyatini shakllantirishning didaktik asoslari ishlab chiqilgan [7].

Mazkur tadqiqotlarda asosiy e'tibor boshlang'ich sinf o'quvchilarining tabiiy-ilmiy bilimini shakllantirishga qaratilgan va ayni paytda mazkur masala tabiiy-ilmiy tafakkurning asosi sifatida ta'kidlab o'tilgan.

Pedagogik manbalar va tadqiqotlarni o'rganish shuni ko'rsatdiki, tabiiy-ilmiy bilimlar majmuini quyidagilar tashkil etadi: 1) tabiat va borliq haqida ilmiy tushunchaga ega bo'lish; 2) tabiiy hodisalar haqida tushunchalarni egallash; 3) hayvonot va o'simliklar olami haqida kerakli darajada bilimli bo'lish.

Bunday yondashuv asosida shaxsda tabiiy-ilmiy bilimlar kutilgan darajada hosil bo'ladi. Mazkur yondashuv taqiotimizda metodologik asos sifatida qabul qilindi va tahlillarda asosiy e'tibor ana shu masalaga qaratildi. Shu jihatdan ta'kidlangan tabiiy-ilmiy bilimlarning tarkibi boshlang'ich sinflarda o'qitiladigan «Atrofimizdagi olam» va «Tabiatshunoslik» o'quv fanlarida o'z aksini topgan. Mazkur fanlar vositasida tabiiy-ilmiy bilimlarni o'quvchilarga berish 1-4 sinflar xususiyatlariga adaptiv ravishda bosqichma-bosqich takomillashtirilib borilgan. Bu boradagi bugungi asosiy vazifalardan biri – kompetensiyaviy yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilariga tabiiy-ilmiy bilimlarni o'rgatish metodikasini takomillashtirib borishdan iborat. Mavjud ilmiy manbalarning tahlili shuni ko'rsatmoqdaki, ta'lim mazmuni va o'qitish metodikasiga nisbatan turli-tuman yondashuvlar mavjud. Ta'lim nazariyasiga oid ishlarni har tomonlama o'rganish shuni ko'rsatmoqdaki, ta'lim mazmunini belgilashda jamiyat hayotining ijtimoiy rivojlanishi ustuvor ahamiyat kasb etadi [9]. Ushbu masalaga dastlab faylasuflardan Platon, Aristotel va Sitsironlar e'tibor qaratgan. O'quvchilarni «nimaga o'rgatish kerak?», – degan savolga javob izlash jarayonida pedagogikaning butun tarixi davomida ta'lim mazmuniga oid turli nazariyalar va ta'lim muassasalari vujudga kelgan.

Tafakkur tushunchasi mazmuni. «Tafakkur» so'zi arabcha bo'lib, fikrlash, aqliy bilish va anglash ma'nolarini anglatadi [8]. Shu sababli pedagog olimlar tafakkur tushunchasiga quyidagicha ta'rif berishadi: «tafakkur – insonlarning aqliy faoliyati va ongli harakatlarining yuksak shakli hisoblanib, ijtimoiy muhitni va mavjud jarayonlarning vujudga kelish sabablarini hamda voqelikni anglash vositasidir». Shu jihatdan tafakkurda quyidagilar o'ziga xos o'rin tutishini ta'kidlash lozim: 1) tafakkurda voqelik umumlashgan holda aks etadi. Bunda hissiy bilishdan farqli o'laroq, tafakkur bizga narsa va hodisalarning mohiyatini anglash imkonini beradi; 2) tafakkur borliqni bilvosita aks ettiradi. Unda yangi bilimlar tajribaga aylanadi va kishida fikrlashning ko'nikmasi paydo bo'ladi; 3) tafakkur insonning ijodiy faoliyatidir. Bunda narsa va hodisalarning eng murakkab xususiyatlarini o'rganish

amalga oshadi; 4) tafakkur til bilan uzviy aloqadadir. Unda kishida paydo bo'lgan fikr til vositasida ifodalanadi.

E'tibor berilsa, tafakkur – bu keng va chuqur fikrlashning hosilasidir. Shu jihatdan psixologlar tafakkurni miyada sodir bo'ladigan jarayon sifatida qabul qilishadi [9]. Bu o'rinda ta'kidlash lozimki, o'quvchilarning tafakkuri umumiy o'rta ta'lim jarayonida shakllantiriladi. O'quvchilar umumiy o'rta ta'lim jarayoniga qadar oilada va maktabgacha ta'lim muassasalarida narsa va hodisalar to'g'risida fikrga ega bo'lishadi. Umumiy o'rta ta'lim jarayonida ana shu fikr tafakkurga aylantiriladi.

O'quvchilarning tafakkurini tarkib toptirishda o'quv fanlarining ahamiyati kattadir. Shu jihatdan bu borada tabiiy fanlarning o'rni ham muhim ahamiyatga ega. Bunda quyidagilarga e'tibor berish maqsadga muvofiq bo'ladi: 1) geografiya, biologiya kabi tabiiy fanlarning mashg'ulotlarini qiziqarli va samarali o'tkazish vositasida o'quvchilarning tabiiy-ilmiy tafakkurini shakllantirish; 2) maktabdan tashqari mashg'ulotlar vositasida o'quvchilarning tabiiy-ilmiy tafakkurini shakllantirish; 3) o'quvchilar bilan individual tarzda ishlash vositasida ularning tabiiy-ilmiy tafakkurini shakllantirish.

Bunday yondashuv umumiy o'rta ta'lim maktablari o'quvchilarining tabiiy-ilmiy tafakkurini maqsadli rivojlantirish imkonini beradi.

Kezi kelganda ta'kidlash lozimki, adabiyotlarda «tafakkur» tushunchasi bilimdonlik, ongillik va g'oyaviylik ma'nolarida ham ishlatiladi. Chunki bu tushunchaning negizini «fikr» so'zi tashkil qiladi [8]. Shu jihatdan tafakkur tushunchasini, eng avvalo, muayyan soha bo'yicha bilimdonlik ma'nosida tushunish lozim bo'ladi. Bunda, asosan, chuqur bilimga ega bo'lish nazarda tutiladi. Barcha shaxs bilimli bo'lishi mumkin, biroq muayyan soha bo'yicha chuqur va keng bilimga ega bo'lish bilimdonlik ma'nosini anglatadi. Tafakkur tushunchasining ongillik ma'nosi muayyan fan sohasi bo'yicha shaxsning keng ko'lamli tushunchalarga ega bo'lishini bildiradi. Shu ma'noda ongillik umumiy o'rta ta'dim maktablari o'quvchilarining bizning tadqiqotimiz mavzusi bo'yicha tabiiy fanlarning asoslarini kutilgan darajada tushunishi bilan belgilanadi. Bunda ongillikning o'quvchi shaxsida va faoliyatida muhim o'rin tutishiga e'tibor berish lozim. Xuddi, shuningdek, g'oyaviylik tafakkur tushunchasining navbatdagi ma'nosini anglatadi. Unda tabiiy fanlar bo'yicha maqsadli yondashuvga ega bo'lish, ularning asoslarini o'zlashtirishga tayyorgarlik va muayyan darajada layoqatlik nazarda tutiladi. Shu ma'noda g'oyaviylik o'quvchilarning tabiiy fanlar asoslarini idrok etish ko'nikmasiga ega bo'lishini bildiradi.

E'tibor berilsa, bilimdonlik, ongillik va g'oyaviylik tafakkur tushunchasining ma'nosini tushuntiradi, aynan mana shu tarkiblarga, asosan, tafakkur tushunchasi idrok etiladi. Shu jihatlari bilan tafakkur tushunchasi fikr tushunchasidan farq qiladi. Bu o'rinda tabiiy-ilmiy tushunchalarning ham ma'nosini izohlab o'tish maqsadga muvofiqdir. Tabiiy tushunchasi mavjud bo'lishi mumkin bo'lgan va jonli predmet ma'nolarini anglatadi. Aynan bu tushuncha tabiatga xos bo'lib, u borliqning mavjudligini va borliq tabiiy qonuniyatlariga, asosan, mavjud ekanligini nazarda tutadi. Shu sababli tabiat va uning hodisalariga nisbatan tabiiy tushunchasini qo'llash ilmiy va metodik jihatdan to'g'ri hisoblanadi. Shu ma'noda ilmiy tushunchasi ham o'ziga xos ma'noni anglatadi. Unga ko'ra, asoslarga ega bo'lgan va ma'lumotlar bilan isbotlangan bilimlar majmui ilmiy hisoblanadi.

Kezi kelganda eslatib o'tish lozimki, mazkur tushuncha ham arabcha bo'lib (alif+lom=ilm) ma'nosini anglatib, bu tushuncha pedagogikamizda XX asming 20-yillarida ilmiy atama sifatida ishlatila boshlangan. Shu ma'noda ilmiy tushunchasining negizini ma'lumot asosida isbotlangan ilm tashkil qiladi. Diqqat qilinsa, aynan tabiiy va ilmiy

tushunchalari o'zaro bog'liq bo'lib, u tabiiy fanlarning asoslarini tashkil etadi. Shu sababli tabiat va borliq bilan bog'liq predmetlar «tabiiy fanlar» (tabiiy ilmlar) deb yuritilishini eslatib o'tish joiz. Mazkur tushunchalarga bunday yondashish o'quvchilarning tabiiy-ilmiy tafakkurga ega bo'lishi yondashuvining ma'nosini to'g'ri idrok etish imkonini beradi. Unga ko'ra, o'quvchilar tabiat va borliq to'g'risida tabiiy qonuniyatlarga asoslangan bilimlilik, ongillik va g'oyaviylik ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak. Aynan mana shunday yondashuv o'quvchilarning «tabiiy-ilmiy tafakkuri» tushunchasining ma'nosini anglatadi.

Eslatib o'tish joizki, xorij pedagog olimlari mazkur masala bo'yicha individual yondashuvlarga ega [10]. Misol uchun, rossiyalik pedagog olimlar V.Pakulov va V.Kuznesova o'quvchilarning tabiiy-ilmiy tushunchalarini tarkib toptirish uchun asosiy e'tiborni metodikaga qaratadi. Ularning fikricha, tabiiy-ilmiy tushunchalarning tarkib topishida oddiylik va murakkablik masalalariga e'tibor berish lozim. Unga ko'ra, o'quvchilarning tabiiy-ilmiy tushunchalari boshlang'ich ta'lim jarayonida oddiylik tamoyiliga, asosan, tarkib topadi va keyingi sinflarda mazkur tushunchalar murakkablik tamoyiliga binoan rivojlanib boradi [10, 58-b.]. Ushbu tushunchalarning rivojlanib borish jarayonida botanika, zoologiya, biologiya, anatomiya, fiziologiya va geografiya fanlarining muhim o'rin tutishini pedagog olimlar alohida ta'kidlab o'tishadi. Misol uchun, ular yozishadi: «Geografiya tabiat to'g'risidagi tabiiy-ilmiy bilimlarni, biologiya tabiiy mavjudotdagi xususiyatlarni va anatomiya insonning tabiiy borlig'ini tushuntirish bilan o'quvchilarda tabiiy-ilmiy bilimlarni tarkib toptiradi» [10, 59-b.]. Mazkur yondashuv bizning tabiiy-ilmiy tafakkur tushunchasi va masalasiga bo'lgan yondashuvimizga mos keladi. Shu jihatdan xorijlik pedagog olimlarning yondashuvlarini hisobga olgan holda tabiiy-ilmiy tafakkur masalasini to'g'ri idrok etish maqsadga muvofiq bo'ladi. Bularning barchasi tabiiy-ilmiy tafakkur tushunchasi ma'nolarini keng tushunish imkonini beradi.

Tabiiy-ilmiy tafakkur xususiyatlari. Umumiy o'rta ta'lim maktablari o'quvchilarining tabiiy-ilmiy tafakkuri o'z xususiyatlariga ega bo'lishini ta'kidlab o'tish lozim. Bunda quyidagilar yaqqol ko'zga tashlanib turadi: 1) o'quvchilarning bilimlarni his-tuyg'u vositasida o'zlashtirishi; 2) narsa va hodisalarning mohiyatini bilishga intilishi; 3) o'quvchilarda bilish vositasida fikrlash ko'nikmasining tarkib topishi. E'tibor berilsa, bu xususiyatlar o'quvchilarning tabiiy-ilmiy tafakkur tarzini ifodalaydi. Shu sababli mazkur xususiyatlarga asosan o'quvchilarning tabiiy-ilmiy tafakkurini rivojlantirish jarayoni uchun o'ziga xos ta'lim muhitini yaratish taqozo etiladi. Unga ko'ra, ta'lim muhiti o'quvchilarda narsa, voqelik va hodisalarni tabiiy qabul qilish, ularning mohiyatini o'rganishga intilish hamda fikrlash ko'nikmasini tarkib toptirish imkoniyatlarini berishi lozim. Buning natijasida umumiy o'rta ta'lim maktablari o'quvchilarida tabiiy-ilmiy tafakkurning tarkib topishiga erishiladi. Pedagog olimlarning umumiy fikricha, o'quvchilarning tabiiy-ilmiy tafakkuri shakllanish va rivojlanish bosqichida bo'ladi [10]. Shu sababli umumiy o'rta ta'lim maktablari o'quvchilari tabiiy-ilmiy tafakkurining shakllanish va rivojlanib borish xususiyatlari muhim o'rin tutadi. Ta'lim jarayonida mazkur xususiyatlarni hisobga olish muhim ahamiyatga egadir.

Tabiiy-ilmiy tafakkur ko'nikmasi. Umumiy o'rta ta'lim maktablari o'quvchilarining tabiiy-ilmiy tafakkuri ko'nikma shaklida tarkib toptirilishi muhim amaliy ahamiyatga ega. Bizning yondashuvimizga ko'ra, o'quvchilarning tabiiy-ilmiy tafakkuri ko'nikmasida quyidagilar mavjud bo'ladi: 1) borliq, narsa, hodisa va voqeliklarni tabiiy qabul qilish; 2) borliq, narsa, hodisa va voqeliklar mohiyatini ilmiy bilishga intilish; 3) borliq, narsa, hodisa va voqeliklar to'g'risida tajriba o'ttirib borish. Shu sababli o'qituvchilar, ayniqsa, tabiiy fanlar o'qituvchilari mazkur masalalarga diqqat qilishi maqsadga muvofiq bo'ladi. Chunki o'quvchilarning

tabiiy-ilmiy tafakkur ko'nikmasida tabiiylik, ilmiylik va tajriba uyg'un namoyon bo'ladi. Buning uchun o'quv fanlarini o'qitish jarayonida tabiiylik, ilmiylik va samaradorlik tamoyillariga amal qilish maqsadga muvofiqdir. E'tibor berilsa, «tabiiy-ilmiy tafakkur» tushunchasi o'ziga xos mazmun va xususiyatlarga egadir. Mazkur masalalar bo'yicha oliy pedagogik ta'lim jarayonida bo'lajak o'qituvchilarning ko'nikmasini tarkib toptirish muhimdir.

Xulosa. Shunday qilib, tabiiy-ilmiy tafakkur mazmunida bilish, his qilish va tajriba o'ttirish muhim o'rin tutadi. Mana shunday yondashuv asosida o'quvchilarning tabiiy-ilmiy tafakkuri idrok etiladi.

Adabiyotlar:

1. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi: www.Ziynet.uz
2. Raximqulova M.B. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini darsdan tashqari jarayonda ekologik qadriyatlar ruhida tarbiyalash: Ped. fanl. nomz. ... Dis. - T., 2000.
3. Mirzaxmedova Sh.M. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tabiatga bo'lgan qiziqishni shakllantirishning pedagogik asoslari: Ped. fanl. nomz. ... Dis. - T.: O'zPFITI, 2006.
4. Isaqulova N.J. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyaga oid tushunchalarni shakllantirishning ilmiy-pedagogik asoslari: Ped. fanl. nomz. ... dis. Avtoref. - T., 2006.
5. Najmiddinova G.N. Boshlang'ich sinf o'quvchilari o'quv-biluv faoliyatini shakllantirishning didaktik asoslari: Ped. fanl. nomz. ... Dis. - T., 2006.
6. Shirinov M.K. Tabiatshunoslik fanini o'qitish uzviyligi va uzluksizligini ta'minlash mexanizmlarini takomillashtirish (boshlang'ich ta'lim yo'nalishi misolida): Ped. fanl. bo'yicha fals. d-ri (PhD) ... dis. Avtoref. - Chirchiq, 2021. - 42 b.
7. Ibragimov R. Boshlang'ich sinf o'quvchilari bilish faoliyatini shakllantirishning didaktik asoslari: Ped. fanl. d-ri ... Dis. - T.: O'zPFITI, 2005. - 265 b.
8. Ma'naviyat – asosiy tushunchalar izohli lug'ati. - T.: G'ofur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2010. - 540 b.
9. Hasanboev J. va boshq. Pedagogika fanidan izohli lug'at. - T.: Fan va texnologiya, 2009. - 490 b.
10. Пакулова В.М., Кузнецова В.И. Методика преподавания природоведения. - М.: Просвещение, 1990. - 192 с.

PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYA, PEDAGOGIK INNOVATIKA

Камилова Н.Г., Хасанбекова А.

Ценностно-нормативная система подростков – детерминанта девиантного поведения.....3

Камилова Н.Г., Анварова Н.

Психологические детерминанты буллинг-поведения среди младших школьников и подростков.....8

Арипов Ш.О.

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'g'il bolalarni oilaviy munosabatlarga tayyorlash metodlari.....13

Xusanov F.O.

Pedagogik faoliyatlarda ta'lim texnologiyalarini qo'llashning o'ziga xosligi.....18

Ким И.Н.

Возможности и проблемы использования цифровых технологий в дошкольном образовании.....23

Nurmatova I.T.

Maktangacha katta yoshdagi bolalarda ijodiy faollikni shakllantirishda musiqiy teatr faoliyatlarining roli.....25

Гафурова Н.М.

Различные модели темперамента: особенности и сходства.....29

Matupayeva Sh.Z.

Inklyziv ta'lim sharoitida boshlang'ich ta'limda fanlarini o'qitishning didaktik imkoniyatlari.....34

Qaraxnova L.M.

Ta'lim jarayonida o'quvchilarda tadqiqotchilik kompetentligini rivojlantirishda xalqaro baholash tadqiqotlari dasturidan foydalanishning samaradorligi.....38

Vaxobov A.A.

Bo'lajak chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik o'qituvchisining harbiy pedagogik madaniyatini shakllanishi va rivojlanishi.....43

Kuchkinov A.Yu.

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalarida ta'lim asosida ekopedagogik kompetentligini rivojlantirish modeli.....49

Оразбаева Г.Ж.

Проблемы самоактуализации подростков в современном обществе.....53

Менгаров Х.Э.

О методических аспектах понятия «предельного перехода».....57

Odilbekov M.M.

Xususiy ta'lim muassasalari talabalarida kasbiy qiziqishlarni rivojlantirishning psixologik xususiyatlari.....62

Соатова Ш.А.

Развитие лидерства через активное участие студентов в общественной жизни университета.....67

Jabbarova O.M.

Boshlang'ich ta'limda innovatsion texnologiyalarni joriy etish asoslari.....71

Ochilov F.I.

Umumiy o'rta ta'lim maktablari o'quvchilarida rivojlantiriladigan tabiiy-ilmiy tafakkur mazmuni.....74

Shoyimova Sh.S.

Kasbiy so'nish shifokor-pedagog shaxsining ijtimoiy-psixologik muammolaridan bir sifatida.....79

Sangindikova N.J.

Iroda sifatini eksperimental o'rganish.....82

Yusupova K.N.

Dars jarayonida kreativ ta'lim muhitini tashkil etishning ahamiyati.....86

Камилова А.Б.

Педагогические аспекты формирования регулятивных действий у учащихся начальных классов.....90

Mirzaev A.M.

Harbiylashtirilgan ta'lim muassasalarida kursantlar belbog'li kurash bo'yicha tayyorgarlikni oshirishning innovatsion usullarini o'rganish imkoniyatlari.....94

Наримбетова З.А.

Общие вопросы методики обучения решению задач в начальных классах.....98

Jabbarov Z.R.

Harbiy ta'limda inovatsion texnologiyalarni joriy etish va ta'lim sifatini takomillashtirish.....102

Umarova Z.A.

Maktab ta'limida pedagogik konfliktlarning turlari va ularni bartaraf etish.....108

Tilavova S.B.

Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarning ekologik kompetentligini takomillashtirishda Steam yodashuv.....113

Капалыгина И.И., Шестирева Н.Г.

Педагогические условия формирования асертивных свойств личности в социальной сети.....117

Hasanov T.A.

Ijtimoiy va huquqiy xatar guruhiga kiruvchi yoshlarni ijtimoiy himoya qilish yo'nalishlari.....121

Yakubova S.K.

Yengil dizartriya bolalarda monologik nutqini rivojlantirish.....127

Turakulov B.N.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarning ekopsixologik kompetentligini takomillashtirish muhim pedagogik muammo sifatida.....131

Xusnetdinov U.I.

Qoraqalpog'iston Respublikasi talaba yoshlarida ekologik madaniytni shakllantirish.....136

Karimjonov A.

Boshlang'ich sinf o'qituvchilarini innovatsion pedagogik tajriba faoliyatini o'rganish.....141

Nurgizarova Z.B.

Pedagogik ta'limda psixologik tasvirini ochib berish mahorati.....145

Jabbarova O.M., Sapparbaeva D.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining jamoa bo'lib ishlash ko'nikmasini shakllantirish metodikasi.....148

Musurmonova M., Kumush Z.N.

Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitishda foydalanadigan o'quv vositalari.....153

Tashpulatova D.M.

Maktab ta'limida gumanitar fanlarni integratsion o'qitish metodikasi.....156

Sultonova A.M.

Malaka oshirish tinglovchilari uchun fanlarda integratsiyalashgan ta'lim.....160

Kalimbetov B.I.

Talabalarni mehnatsevarlikka tarbiyalashning pedagogik texnologiyalarini takomillashtirish.....163

Mamatova A.M.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining axloqiy madaniyati tarkibi.....167